

Naxçıvan ədəbi mühitinin yetirməsi olan İbrahim Yusifoğlu çağdaş Azərbaycan poeziyasında öz yeri, öz səsi olan şairlərimizdənədir. 50 ildən artıq şeir yaradıcılığı və mətbuat aləmində qələm çalan İbrahim Yusifoğlunun indiyədək 30 adda kitabı nəşr olunmuşdur. Gənc yaşlarından müəllim və pedaqoji işçi kimi fəaliyyət göstərsə də, şairlik fitrətinə həmişə sadiq qalmış, ürəyindən keçənləri ardıcıl olaraq poetik yaşantılar şəklində əbədləşdirməyə çalışmışdır. Elə bunun nəticəsidir ki, çalışdığı pedaqoji mühit və təhsil sahəsində gördüyü, duyduğu və yaşadığı hiss və düşüncələri, qarşılaşdığı çeşidli insan obraz və xarakterlərini müxtəlif janrlarda qələmə aldığı əsərlərində görmək mümkündür. Uşaqlar üçün şeir, poema və mənzum pyeslərin, qabaqcıl müəllim və təhsil işçilərinin həyat və yaradıcılığından bəhs edən çoxcildliyin, vətənimizin azadlığı və bütövlüyü uğrunda şəhidlik zirvəsinə yüksəlmiş igidlərimizin döyüş yolunu əks etdirən nəsr əsərlərinin müəllifi olsa da, fikrimizcə, o, hər şeydən qabaq, lirik şair kimi tanınmaqdadır. Təsədüf deyil ki, bu yaxınlarda çapdan çıxmış "Mənə bircə gilə göz yaş bəsd" adlı yeni kitabında barlı-bəhərli şair ömrünün müxtəlif dövrlərində qələmə aldığı lirik-romantik şeirləri toplanmışdır.

Xalqımızın qeyrətli oğullarının, şanlı ordumuzun azgın düşmənlər üzərində çaldığı möhtəşəm qələbəni müjdələyən "Zəfər nəğməsi" şeiriylə açılan kitabdakı şeirlər 5 silsiləyə bölünüb, qruplaşdırılıb. Akad. İsa Həbibbəyli kitabı yazdığı "İbrahim Yusifoğlunun poetik dünyası və uğurları" adlı çox maraqlı və səmimi ön sözde şairin bütün yaradıcılığını araşdırır, müxtəlif janrlarda yazılmış əsərləri üzərində maraqlı təhlillər aparır. "İstedadı şeirlərin ruhu və qanadı, zəhməti işə mahiyyəti və bəzəyi" hesab edən görkəmli alimin fikrincə, "qoynunda doğulduğu dağlı-aranlı qədim Şəhur çuxurunun, Saralı-Xançobanlı Arpaçayın təbii görkəmi, həyat ritmi İbrahim müəllimin şeirlərində özünün əsl poetik mənasını və bədii obrazını tapa bilmişdir". Kitabı diqqətlə oxuyan hər kəs bu sözlərin doğruluğuna inanar, şairin doğulub yaşadığı, ömrü-gün sürdüüyü diyarın, bölgənin və ümumən Azərbaycan təbiətinin təsvir olunduğu rəngarəng şeirlərlə qarşılaşar.

Ürəkdə qan coşar, ilham çağlayar,
Bu qədim qalanı seyrə gəlincə.
Hər kəsi özünə qəlbən bağlayar,
Qürur mənbəyimiz məğrur Əlincə.
"Əlincə" 26 il erməni işğalında qalan Günnüt kəndinin azad edilməsi şairin qəlbini ehtizaza gətirir, bu münasibətlə yazdığı "Günnütüm" şeirində daxili hiss və həyəcanlarını gizlədə bilmir:
Salam, Oğuz eli, vətən torpağı,
Salam, Dədəd Qorqud gözən Günnütüm.
Kitabda 44 günlük II Qarabağ müharibəsində şanlı ordumuzun zəfər yürüşünü əks etdirən misralar da vardır:

Nəğmələrin müqəddəsi, ulusu,
Meyvələrin ən şirini, sulusu.
Bulaqların ayna kimi durusu,
Zəfər nəğməsi.
"Zəfər nəğməsi"
Qarabağın və ümumən Azərbaycanın baş tacı olan Şuşanın düşmən işğalından azad edilməsi şairi daha çox duyğulandırır, bu möhtəşəm qələbə gününün sevincini "Şuşa" şeirində oxucuları ilə belə paylaşır:
Dünyanın müqəddəs günüdür bu gün,
Xoş müjdə qəlbləri gətirib çuşa.
Gözlər bulaq kimi coşub-çağlayır,
Bu gün anasına qovuşur Şuşa.
Ulu Naxçıvanın düşmən caynaqlarında qalan Kərki kəndinin də hayı-harayı kitabda əks olunub, "Kərki" adının xəritədən silinməsi müəllifi, haqlı olaraq, qəzəbləndirir, bu ədalətsizliyə qarşı öz etiraz səsinə ucaldır:

Adı xatırlanmır, dərdi çəkilmir,
Deyilmir dünyada sözü Kərkinin.
Bir nöqtə boyda da şərti çəkilmir,
Yoxdu xəritədə özü Kərkinin.
"Oğuz torpağıdır özü Kərkinin"
30 ilə yaxın düşmən tapdağında qalan bölgələrimizin hava durumu haqqında verilən məlumatlar bir vaxtlar ermənilərin istehzalı gülüşünə səbəb olurdu, "Qarabağın torpağı kimi havasını da almış" - deyirdilər. İndi isə hər gün televizorda deyilən hava durumu xüsusi ləzzət eləyir, insana fərqli qürur hissələri yaşadır. Bax, bu kimi adı, əslində adı olmayan gündəlik hadisələr də şeirə çevrilir İbrahim Yusifoğlunun poetik dünyasında. Cəbrayılın, Füzulinin, Ağdərə və Şuşanın gündəlik hava durumunu indi hamımız ayrıca intizarla gözləyirik, iftixarla dinləyirik, çünki indi bu bizə, doğrudan da, hava-su kimi lazımdır.

İbrahim Yusifoğlunun şeirləri içərisində ən çox mənim diqqətimi çəkən onun öz fərdi üslubuna uyğun olaraq qələmə aldığı lirik şeirləridir. Bu şeirlərdə indi çoxlarının xoşuna gəlməyən romantik bir kədər duyulmaqdadır.

Bir payız günündə gəldim dünyaya,
Təbiət əyninə çəni geyibmiş.
Çoxu sevinə də tanrı payına,
Sən demə, bu dünya mənlik deyilmiş.
"Sən demə, bu dünya mənlik deyilmiş"
Bəzən bu cür lirik-romantik havalara köklənən şair "Bu həyat mənimlə yola getmədi", - deyir, bəzən bir az da dərinə gedir, daha bədbin duyğulara qapılır. Nə yaxşı ki, belə məqamlar İbrahim müəllimin nikbin poeziya kəhkəşanında çoxluq qazanmır, ötəri, keçici könül yaşantıları kimi bərq vurur.

Çıxıb gedəcəyəm sənə əlindən,
Dünya, fərq qoymadın ölüyüm, sağam.
Ruhuna qəm hopmuş nəğmələrimlə
Özgə bir dünyada yaşayacağam.
"Çıxıb gedəcəyəm"
Görünür, məhz belə sıxıntılı ömür pillələrində şair O.Sarıvəllinin "Hər kim yüz il yaşamasa, günah onun özündədir" misralarına etiraz edir:
Haqq sözünü haqq eşitmir,
Ürək qalır yana-yana.
Gözlərdən şeytan itmir,
Üz tutsan da biyabana.
"Yaşa, görün"

Sadəlik və səmimiyyətin poeziyası

Hər yerdə, hər zaman incə ruhlu adamların həyatını zəhərləyən şeytan xislətli ikiayaqlıların üzündən "İstəmirəm belə yüzü", - deyir, yüz il yaşamaqdan boyun qaçırır. Ümumən götürsək, nikbin poetik duyğular üzərində köklənmiş İbrahim Yusifoğlu poeziyasında, az da olsa, belə düşündürücü kədər motivli misraların varlığı təbii görünür, qapısı hər qonağa açıq olan şair ürəyinin çeşidli çırpıntıları kimi şeirə yansıyır.

Bu kövrək məqamlar, titrək çırpınışlar bəzən şairi ölüm həddinə də aparıb çıxarır; "Dost olmuşam mən ömrümə qənimlə, Mən ölümün qonağıyam, qonağı", - deyir. Bəzən də hətta özünü ölmüş bilir, öz məzarı başında özünü ağlayır, yəni cismani yoxluğundan mənəvi varlığına tamaşa edir.

İzimi tapmadım torpaq-tamaşında,
Gözlərim dolaşdı kəndin qaşında,
Mənimçün qazılan məzar başında
Mən özüm-özümü ağlayan gördüm.
"Mən özüm-özümü ağlayan gördüm"
2003-cü ildə qələmə alınmış "Dərdlərin belimi əydi, ay Vətən!" adlı şeirdə vaxtilə hamımızı düşündürən, qayğılandıran, dost-düşmən yanında bizə başaşağılıq gətirən fikir və duyğular həssas oxucunu kövrəldir, ürəyini ağrıdır, ancaq bu ağrı daha o vaxtı ağırlardan deyildir, daha belimiz əyri ola bilməz, başımızı dik tutub şax gözə bilirik.

Nə vaxt igidlərin dinib gələcək?
Şeirli xalçaya minib gələcək?
Ağ atın belinə sinib gələcək?
Dərdlərin belimi əydi, ay vətən!
Elə həmin dövrlərin məhsulu olan başqa bir şeirdə də yenə kövrək və sınıq ürəyin döyüntüləri özünü göstərir, itirdiyimiz torpaqların, mənəvi dəyərlərin günahını şair özündə görür, buna görə də ilahidən bağışlanmasını xahiş edir:
Getdi əlimizdən vətən torpağı,
Geymədim əynimə kəfən torpağı,
Gücüm yox qaytaram gedən torpağı,
Məni günahıma bağışla, allah!

Əllərim çatmayır paralarına,
Şerimlə duz səpdim yazarlarına.
Məni almadılar aralarına,
Məni günahıma bağışla, allah!
"Məni günahıma bağışla, allah"
"Xəzər dənizinə açıq məktub" şeirində yaşayb-yaratdığı Şəhur bölgəsindən Bakıya salam göndərən, Xəzərin üzündən öpmək arzusunda olan şair sonda sanki bütün bölgə insanların dilmancına çevrilir, Xəzərin xarici ölkələrə daşınan var-dövlətindən az da olsa pay umur. Özü də bunu uzun-uzadı söz-söhbətə çevirmir, yalnız utanaraq əlinin qışındığını deyir, başqa heç nə:
Xəbərərdən eşidirəm,
Sərvətlin-varın daşınır.
Utandırım sənə yazam,
Mənim də əlim qaşınır.

İbrahim Yusifoğlunun hələ 1996-cı ildə yazdığı başqa bir şeiri haqqında burada ayrıca söz açmaq istərdim. Bəlkə də şairin özünün və çoxlarının o qədər də diqqət yetirmədiyini bu kiçik şeirdəki kədərli doğmalıq, nişgilli həssaslıq adamın əlindən tutub qəribə duyğular səltənətinə aparır:
Bu da bir taledi, başım üstündən
Bulud çəkilmədi, günəş doğmadı.
Heç nə istəmirəm Tanrıdan ki, mən
Ruhuma bircə bu yağış doğmadı.

...Mənim qismətimə ağrıyan qarı,
Dövrü lənətləyib qarğıyan qarı.
Ümidi Tanrıya bağlayan qarı,
Ruhuma bircə bu qarğış doğmadı.

Mənim şeirlərim yangılarımdı,
Onlarda məhəbbət, kədər varımdı.
Qəlbimdən ələnən yağışlarımdı,
Ruhuma bircə bu yağış doğmadı.
"Ruhuma bircə bu yağış doğmadı"
"İbrahim Yusifoğlunun palitrasında baharın tacı sayılan bənövşənin və badam ağacının rəng çalarları üstünlük təşkil edir. Adama elə gəlir ki, İbrahim Yusifoğlu Şəhurun qonur, cılpaq dağlarını və Arpaçay vadisini aləseyrək çiçəklili badam ağacı sifətində görür. İbrahim Yusifoğlunun təbiət şeirləri sanki badam ağacında bənövşə çiçəyidir". - Bu da akad. İ.Həbibbəylinin sözləridir, olduqca maraqlı və qəribə

bənzətmədir, deyilmi? Görünür, elə bu gözəl sözlər də şairi bu mövzuda yeni bir şeir yazmağa ruhlandırmışdır:

Uzaq dağ kəndində bir yaz günündə,
Təbiət qəlbimi ovsunlamışdı.
Çopur qayalar da gözüm önündə,
Günəşdən xoşlanıb yosunlamışdı.

...Şəhur çuxurunda baharın tacı,
Gül-çiçək könlümü məst eləmişdi.
Gözlərim önündə badam ağacı
Bənövşə çiçəyi çiçəkləmişdi.
"Bənövşə çiçəklili badam ağacı"
Yuxarıda İbrahim Yusifoğlunun uzun müddət pedaqoji mühitdə olduğunu, müəllimlərlə işlədiyini demişdik. "Safdır, müqəddəsdir müəllim ömrü" misrasıyla bitən bir şeiri o illərin ən yadda qalan, ən unudulmaz poetik yaşantısı kimi indi də xatırlanır. Bəlkə də həmin dövrün ədəbi məhsullarından biri olan aşağıdakı şeir də haqqında danışdığımız kitabda diqqətimizi çəkdi.

Yox, yox, bu titrəyiş meh ola bilməz,
Hələ qəlb isidən gün gəlməyibdi.
Bəlkə də mələkd...eh, ola bilməz,
Heç kim mənə belə kövrəltməyibdi.
...Bu sənən, önümdə necə həvəslə,
Şeir oxuyursan titrək bir səslə.
"Şeir oxuyursan titrək bir səslə"
Bu yerdə kitabın adına çıxarılan şeirdən də danışmamaq olmaz. "Mənə bircə gilə göz yaş bəsd". Bu şeir də yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, müəllifin sadə və səmimi dillə yazılmış ən yaxşı lirik şeirlərindəndir.

Göylərin üzünü aldı buludlar,
Qəlbimi ürədən külək də əsdi.
Mənim səndə xeyli əmanətim var,
Qaytarsan...bir gilə göz yaş bəsd.
Bu gün ömrünün müdrik çağlarını yaşayan, uzun və məhsuldar həyatının zirvəsindən öz keçmişinə boylan, olanını-qalanını saf-çürük edən şair bir şeirində özü də deyir ki, "Düz bir qərinədi yol gəlir şeirim". Ən maraqlısı odur ki, o, hələ öz şeirini yazmadığını, yəni hələ ürəyində çox sözlərinin olduğunu və bunları gələcəkdə yazacağını dilə gətirir:
İllərdi qələmlə küllüq çalırım,
Hələ Fərhad arxı qazmamışam mən.
Göylərdən, yerlərdən ilham alırım,
Hələ öz şeirimi yazmamışam mən.
"Hələ öz şeirimi yazmamışam mən"
Neynək, təki elə olsun, İbrahim müəllim, elə əvvəlki kimi də yazıb-yaradın, lap "payız şeirləri" olsa da. Bizə isə son olaraq "öz şeirlərinizi yazmaqda" yalnız can sağlığı və uğurlar diləmək qalır.

Zəkulla BAYRAMLI,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent